NOTĂ ASUPRA EDIȚIEI

În ediția de față a BIBLIEI de la 1688 se urmărește redarea textului într-o formă cît mai apropiată
de ceea ce se presupune că era româna veche în epoca
respectivă. Observațiile atente asupra ediției princeps și asupra celor două manuscrise, 45 și 4 389,
au determinat colectivul de editori să ajungă la
următoarele principii de transcriere a slovelor chirilice susceptibile de interpretări:

- a) s final postconsonantic a fost transcris prin -u, dar neexistind nici un indiciu sigur de echivalență fonetică a lui cu k (ierul mic) final, acesta din urmă nu a fost notat.
- b) s final după vocală, întîlnit destul de rar în cele trei texte, a fost transcris de asemenea prin -u: Accauls (de sațiu).
- c) w final, notat cu remarcabilă consecvență în formele de perfect simplu, pers. I sg. (ΜΚ CKSAIK) = mă sculaiu), în derivatele cu sufixul -lor (ЖВДІКК-ТОРЮ = judecătoriu) și în finalul unor substantive terminate în consoană (ЧІРЮ = ceriu) sau în vocală (ГРДІЮ = graiu), a fost transcris prin -iu.
- d) k în poziție c (чкрг = cêre) și în poziție i (rrvпт кий = eghiptênii) a fost transcris prin ê, în restul cazurilor el fiind transcris, ca de obicei, prin -ca. Tot prin ê a fost transcris uneori și и (мвирг = muiêre), datorită frecventelor alternante cu м; în restul cazurilor, k a fost transcris prin ia (тъит = tăiat, деспвит = despuiat) sau ca (ним = neam, пе-ат, диминица = dimineața) (pentru detalii, vezi ST.L. FAC., p. 49-51. SL.L., p. 49-51).
- e) a în poziție -e, -i (**Shtape, ektorial) a sost transcris tot prin ê (junghêre, vêtrilele). În celelalte cazuri, a a sost redat prin distongii ea și ia. În unele euvinte de origine slavă, cu a în etimon, slova a sost transcrisă prin ea, ia chiar dacă în silaba următoare erau c, i (henplathisa = nepriiatinul, scapih = boiarii). În poziție sinală, a a sost transcris în citeva cazuri prin -d, din considerente de morfologie istorică (anponia = apropid, **Shta = junghid).
- f) Deși valoarea dominantă a lui a este aceea de ă, iar a lui a, aceea de î, numeroasele cazuri de alternanță grafică au impus transcrierea lor potrivit pronunției actuale (mahtsh/mahtsh=mintui; rapaa=gîrlă; kapaphai=cărările etc.), inclusiv celei dialectale (mahie=mănie, nahhe=păine, naha=pănă, paahka=rădica, pahhkin=rănichii).

- g) Frecventa alternanță a consoanelor ş / -şi, -ţ / -fi (сорц/ сорци = sorţ / sorţi, грънц / грънци = grăiţ / grăiţi, скосиш / скосиш = scoseş / scoseşi), se reflectă ca atare în textul ediției de faţă.
- h) u final suprascris a fost transcris uneori prin -ce, în spiritul textului (нич = nice, къч = căce).
- i) γ și γ au fost transcrise prin i chiar în cazul cuvintelor străine: εγγητική (eghiptênii), κνρ (chir).
- j) în cazurile foarte rare cind ы are valoare de i, el a fost notat ca i: դпыне = impins.
- k) Dintre semnele diacritice, singurul cu valoare fonetică, chendima, a fost transcris prin i : мжинле minile, лу = lui.
- l) Vocalcle și consoanele duble au fost redate întocmai (четлатт = cetaate, сламъ = saamă, дрептлате = dreptaate, пина = Anna, прран = Arran).

Unele slove chirilice au fost transcrise în conformitate cu normele ortografiei actuale:

- 1) ε la început de cuvînt sau de silabă a fost redat fie prin ie (κα εωμ = va ieşi, κοε = voie, πλομε = ploaie), fie prin e (ιλ = el, ιρμ = cra, ιωμ = eşti, κη ε = mie, εμ = ei, скри = scrie).
- 2) m inițial a fost transcris prin ia (meri=iaste, cumu=să iai), dar și prin ea (nor m=pre ea); aceeași iteră precedată de ta a fost redată prin ea (autm=aceea).
- 3) Potrivit acelorași norme, + final a fost transpus prin ia în autur (aceștia).
- 4) դ urmat de n a fost transcris i sau in (¬нълцими=înălțime, ¬номци=înnoiêște), iar înaintea labialelor p și b, îm (¬пърат); urmat de n, ¬ a fost redat însă și în acest caz prin i (¬нптрат=înpărat).
- 5) Cuvintele compuse au fost ortografiate potrivit normelor actuale (вынькувжитьсю = binecuvînta-voiu, унтавлянь = untdelemnul), cu excepția situațiilor în care termenii își păstrau autonomia și, în consecință, aveau o flexiune proprie (унтълун де лемн = untului de lemn).

6) Regulile ortografice actuale au fost aplicate și în cazul în care slova chirilică a fost transcrisă prin două litere latine (cts = se-au).

7) Restul semnelor chirilice au fost transcrise potrivit valorilor cunoscute.

La transcrierea textului, au fost coborite în rind suprascrierile, întregindu-se tacit toate prescurtările marcate prin titlă, cu excepția cuvintelor cu pronunție variabilă, la care întregirea s-a făcut între paranteze unghiulare (< >) potrivit contextului imediat:

шн сътвраръ = şi s <ā > săturară; шн спъмыт кы = şi să s <e > spămîntêze etc.; nu a fost întregită în nici un fel vocala finală (i) după consoanele m, ş şi ʃ, din motivele amintite mai sus, chiar dacă în cazul ultimei consoane soluția nu e cea potrivită și pentru ms. 4 389. De altfel, numărul prescurtărilor prin contragere este destul de mic în cele trei texte: blgorodnie (blagorodnie), bgloslovi, blgslvi (blagoslovi), blestema (blestema), ciste (cinste), Dvd (David), dmn (domn), dh (duh), dmnie (domnie), Iil (Israil, Izrail), Dmnzeu — Dmnzău (Dumnezeu — Dumnezău), împrat (împărat), Is Hs (Isus Hristos), Izl (Izrael), mlă (milă), mlstiv (milostiv); mrte (moarte), mrtul (mortul) sfți (sfinți).

Tot în mod tacit au fost corectate și greșelile de

tipar (foarte puține, de altfel) din ediția princeps: (în loc de uapa (greșit), kapa = cară; în loc de uapans = cerelui, uapansu = ceriului; în loc de neetpe koncane = pestre copsele, noiete koancane = preste coapsele etc.). Alte erori, omisiunile și întregirile de text din părțile deteriorate au fost marcate prin paranteze unghiulare, însoțite de note, iar repetițiile și cuvintele de prisos au fost puse între paranteze drepte ([]).

Parantezele și indicațiile copiștilor celor două manuscrise au fost de asemenea marcate prin note, iar în aparatul critic s-au dat toate notele liminare cu variante lexicale și comentarii ale copiștilor, ce au legătură directă cu textul (cu excepția concordanțelor biblice marginale, care nu interesează prezenta ediție). Sfîrșitul textului din fiecare coloană facsimilată a ediției princeps în această ediție a fost marcat printi-o bară oblică în toate celelalte patru colcane ce insofesc pe pagini facsimilul.

La editarea celor trei texte, am folcsit ortografia și punctuația de azi, notind, în plus, accentele cuvintelor comune în cazul abaterilor de la normă, la fel am procedat și în cazul numelor proprii.

Versetele textelor au fost redate prin paragrafe distincte, potrivit Bibliei moderne, iar neconcordanțele de segmentare și de numerotare au fost marcate prin paranteze drepte ([ ]).